

John Steinbeck

O myšiach
a ľudoch

O MYŠIACH
A ĽUĎOCH

John Steinbeck

O MYŠIACH
A L'UĐOCH

sloart

Copyright John Steinbeck, 1937
Copyright renewed John Steinbeck, 1965
First published in the United States of America
by Covici, Friede, Inc. 1938
Slovak Edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2008
Translation © Karol Dlouhý 1958, dedičia 2008
ISBN 80-978-8085-529-1

Pár míľ južne od Soledadu sa rieka Salinas skrúca pod strmý breh a tečie tu hlboká a zelená. A je aj teplá, lebo kým sa dostane k úzkej zátokke, preženie sa sčerená v horúcom slnku ponad žltú piesočinu. Na jednej strane rieky sa dvíhajú zlatisté úbočia k mohutným skalnatým Gabilským horám, no na údolnej strane lemujú vodu stromy - vŕby, každú jar svieže a zelené, zachytávajúce spleťou spodných vetvičiek zvyšky po zimných prívaloch, ďalej platany so strakatými bielymi ovisnutými vetvami, ktoré sa klenú nad zátokou. Na piesočnatom brehu pod stromami leží vysoko navrstvené lístie. Je také zoschnuté, že hlasno zašuchorí, keď v ňom prebehne jašterica. Z húšťa vyvliezajú zajace, vysedávajú zvečera na piesku a vlhké plochy bývajú cez noc posiate stopami mývalov, širokými labkami psov z rančov a rozčesanými kopýtkami srn, ktoré sem za tmy chodia piť.

Medzi vrbami a platanmi vedie chodník. Natvrdo ho ušliapali chlapci, čo si prichádzajú zaplávať v hlbokkej zátokke, a natvrdo ho ušliapali túláci, čo večer ustatí schádzajú z cesty, aby sa utáborili pri vode. Pred nízkym vodorovným konárom obrovského platana je kopa popola po mnohých vatrách; konár nahladko ošúchali chlapi, ktorí na ňom sedeli.

V podvečer horúceho dňa začal ľahký vetrík povievať lístím. Tieň liezol do kopcov až na samý vrchol. Na piesčinách nehybne sedeli divé králiky, vyzerali ako vytesané zo sivého kameňa. A zrazu sa od cesty ozvali kroky v suchom lístí platanov. Králiky nečujne ufujazdili do úkrytu. Meravá volavka sa ťažkopádne vzniesla do vzduchu a odletela dolu prúdom. Chvíľu zostalo miesto ako vymreté, potom sa na chodníčku zjavili dvaja chlapi a vyšli na čistinku pri zelenej zátokke. Kráčali po chodníčku za sebou a ešte aj na čistinke zostali stáť jeden za druhým. Obaja mali na sebe plátenné pracovné nohavice a košele s mosadznými gombíkmi. Na hlavách mali čierne neforemné klobúky a cez plecia prehodené pevne zvinuté prikrývky. Prvý chlap bol nízky a vrtký, počernej tváre, mal nepokojné oči a ostré, výrazné črty. Všetko na ňom bolo presne vyvážené: malé pevné ruky, štíhle ramená, tenký a kostnatý nos. Za ním kráčal jeho pravý opak, ozrutný chlapisko

neurčitých črt, s veľkými vyblednutými očami, širokými, ovisnutými plecami. Kráčal ťažko, vláčil nohy tak trochu ako medveď laby. Ruky sa mu nekývali pri bokoch, ale viseli voľne a pohybovali sa len preto, lebo mali päste ťažké ako závažie.

Na čistinke sa prvý chlap odrazu zastavil a druhý doň bezmála narazil. Sňal si klobúk, utrel ukazovák vnútorný okraj a striasol z prsta pot. Jeho ozrutný druh zhodil prikrývku, zosunul sa na zem a začal piť zo zelenej hladiny zátoky. Pil dlhými dúškami, frkajúc do vody ako kôň. Malý si nervózne zastal vedľa neho.

„Lennie!“ zvolal ostro. „Lennie, preboha, nepi toľko.“ Lennie ďalej fučal do vody. Malý sa naklonil a zatriasol mu plecami. „Lennie, bude ti zle ako včera večer.“

Lennie ponoril do vody celú hlavu aj s klobúkom, potom si sadol na breh. Z klobúka mu crčalo na mokrú košeľu a stekalo dolu chrptom. „To bolo dobré,“ povedal. „Napi sa aj ty, George. Poriadne sa napi.“ Blažene sa usmieval.

George odopol svoj batoh a zľahka ho pustil na zem. „Nie som si istý, či to je dobrá voda,“ povedal. „Je nejaká spenená.“

Lennie čľapkal veľkou labou vo vode a mrvil prstami, až sa hladina sčerila drobnými vlnkami. Kruhy sa šírili cez celú zátoku až k druhému brehu a opäť sa vracali. Lennie pozorne sledoval ich cestu. „Pozri, George, pozri, čo som urobil.“

George si kľakol k hladine a rýchlymi dúškami sa napil z dlane. „Zdá sa, že je dobrá,“ pripustil. „Ale vidí sa mi, že ani netečie. Lennie, nikdy by si nemal piť vodu, ktorá netečie,“ dodal rezignovane. „Ty by si sa napil aj z kanála, keď si smädny.“ Chrstol si plnú hrst' vody do tváre a rozotrel si ju rukou pod bradou a na krku. Potom si zase nasadil klobúk, odsadol si od rieky, pritiahol kolená k brade a objal si ich. Lennie ho pozorne sledoval a robil presne to isté. Odsadol si, pritiahol kolená k brade, objal ich a potom pozrel na Georgea, či to urobil správne. Stiahol si klobúk trochu do očí, aby ho mal ako George.

George zamračene hľadel na vodu. Okraje viečok mal červené od slnečnej páľavy. „Mohli sme sa zaviezt' až k ranču,“ povedal zlostne, „keby bol ten somár šofér vedel, čo hovorí. Vraj ‚len kúštitik ďalej po ceste, len kúštitik‘. A pritom sú to, doparoma, aspoň štyri míle! Nechcelo sa mu jednoducho zastavovať pred vrátami ranča, to je to. Sviniar lenivý! Možno mu ani nie je po chuti zastavovať v Soledade. Vykopne nás a povie: ‚Len kúštitik ďalej po ceste.‘ Dám na to krk, že to bolo aj viac než štyri míle. Svinská horúčava!“

Lennie sa naňho bojzhlivo podíval. „George?“

„No, čo chceš?“

„Kam to ideme, George?“

Malý trhol strieškou svojho klobúka a zagánil na Lennieho. „Zasa si to zabudol, čo? Znova

ti to musím povedať, čo? Prekristapána, si ty hlu-
pák!“

„Zabudol som,“ povedal Lennie ticho. „Chcel som si to zapamätať. Bohuprisahám, chcel som, George.“

„Dobre, dobre. Poviem ti to teda znova. Aj tak nemám čo robiť. Mohol by som ti vlastne rozprávať od rána do noci, a ty to zas pozabúdaš, a aby som potom začal znova.“

„Snažil som sa,“ povedal Lennie, „no nepomohlo to. George, ale na králiky som nezabudol.“

„Do čerta s králikmi. To je všetko, čo si vieš zapamätať, králiky. No dobre! Teraz počúvaj, ale tentoraz si to musíš zapamätať, aby sme sa nedostali do dákej kaše. Vieš ešte, ako sme sedeli v tom jarku na Howardovej ceste a pozerali na tú tabuľu?“

Lenniego tvár sa rozťahla do slastného úsmevu. „Ako by nie, George. Na to sa pamätám... ale... čo sme robili potom? Viem, že išli tade akési dievčatá a ty hovoríš... ty hovoríš...“

„Čo tam po tom, čo som povedal. Pamätáš sa, ako sme išli k Murrayovi a Readymu a ako nám dali pracovné poukazy a lístky na autobus?“

„To hej, George. Už sa pamätám.“ Rýchlo siahol do bočných vreciek košele. Krotko povedal: „George... ja svoj nemám. Asi som ho stratil.“ Zúfalo sa díval pred seba na zem.

„Ani si ho nemal, ty pojašenec. Mám tu obidva. Myslíš, že by som ti nechal tvoj pracovný pou-

kaz?“ Lennie sa s úľavou naširoko zaškeril. „A ja... ja som si myslel, že som ho strčil do bočného vrecka.“ Ruka mu opäť vkĺzla do vrecka.

George sa naňho ostro podíval. „Čo to vyťahuješ z vrecka?“

„Nemám nič vo vrecku,“ povedal Lennie lišiaci.

„Viem, že nemáš. Máš to v ruke. Čo to máš v ruke – čo to skrývaš?“

„Nemám nič, George. No fakt.“

„No tak, sem s tým.“

Lennie odtiahol zovretú ruku čo najďalej od Georgea. „Je to len myš, George.“

„Myš? Živá myš?“

„Nooo, iba zdochnutá myš, George. Ja som ju nezabil. Namojdušu! Našiel som ju. Našiel som ju zdochnutú.“

„Daj ju sem!“ povedal George.

„Nechaj mi ju, George...“

„Už aj ju daj sem!“

Lennieho zovretá ruka pomaly povolila. George schytil myš a hodil ju cez zátoku na druhý breh do krovia. „Na čo ti je vlastne zdochnutá myš?“

„Cestou som ju hladkal palcom,“ povedal Lennie.

„Pozri, kým chodíš so mnou, nebudeš hladkať myši. A už vieš, kam teraz ideme?“

Lennie sa naľakal a potom v rozpakoch skryl tvár za kolená. „Už som to zase zabudol.“

„Prekristapána,“ povedal George rezignovane. „Tak pozri. Ideme pracovať na taký ranč, ako bol ten na severe, odkiaľ prichádzame.“

„Na severe?“

„Vo Weede.“

„Och hej. Už viem. Vo Weede.“

„Ten ranč, kam ideme, je tamto dolu, asi štvrt míle odtiaľto. Pôjdeme tam a vyhľadáme šéfa. A teraz počúvaj – ja odovzdám pracovné poukazy a ty ani nemukneš. Budeš tam len stáť a nepovieš ani slovko. Lebo ak príde na to, aký si pako, nedá nám robotu, no ak ťa uvidí pracovať ešte skôr, než počuje tvoje reči, máme to v suchu. Rozumieš?“

„Pravdaže, George. Pravdaže rozumiem.“

„No tak teda. A čo urobíš, keď prídeme k šéfovi?“

„Ja... ja,“ Lennie rozmýšľal. Tvár mal napätú od rozmýšľania. „Ja... nepoviem ani slovko. Len tam budem stáť.“

„Správne, chlapče. Výborne. A teraz to zopakuj dva-tri razy, aby si nezabudol.“

Lennie si ticho hundral: „Nepoviem ani slovko. Nepoviem ani slovko... nepoviem ani slovko.“

„Dobre,“ povedal George. „A nesmieš ani vystrájať ako vo Weede.“

Lennie sa zmätene zatváril. „Ako vo Weede?“

„Och, aj na to si už zabudol, čo? No, ja ti to pripomínať nebudem, aby si to náhodou neurobil znova.“

Na Lennieho tvári svitol záblesk pochopenia. „Z Weedu nás vyhnali,“ vybuchol víťazne.

„Vyhnali ako vyhnali,“ odvetil George znechutene. „Zdrhli sme. Hľadali nás, no nechytali.“

Lennie sa šťastne zachechotal. „Na to som na-mojveru nezabudol.“

George si ľahol na piesok, skrížil ruky pod hlavu a Lennie ho napodobnil, naťahujúc krk, aby sa presvedčil, či to robí správne. „Bože, mám ja s tebou starosti. Tak ľahko a tak príjemne by sa mi žilo, keby som ťa nemal na krku. Mohol by som si ľahko žiť a hádam by som mal aj dievča.“

Lennie ležal chvíľku ticho a potom povzbudivo povedal: „Budeme pracovať na ranči, George.“

„To teda hej. To si uhádol. No spať budeme tu, lebo mám na to dôvody.“

Deň sa teraz rýchlo končil. Len vrcholce Gabilských hôr sa jagali v žiare slnka, ktoré už opustilo údolie. Na hladine zátoky sa kĺzala užovka, hlavu mala vztýčenú ako malý periskop. Prúd jemne hýbal šachorinou. Kdesi v diaľke pri ceste akýsi chlap čosi kričal a iný mu odpovedal. Konáre platanov zašuchorili vo vánku, ktorý hneď stíchol.

„George, prečo nejdeme ďalej na ranč a na večeru? Na ranči majú predsa večeru.“

George sa prevalil na bok. „Do toho ťa nič. Mne sa tu páči. Pracovať pôjdeme až zajtra. Keď sme išli sem, videl som mláťačky. To znamená, že budeme

až do roztrhania vláčiť vrecia. Dnes večer sa tu budem vyvaľovať a dívať sa do neba. Páči sa mi tu.“

Lennie sa zdvihol na kolená a pozrel dolu na Georgea.

„A večerať nebudeme?“

„Čoby nie, ak nazbieraš nejaké vřbové raždie. V batohu mám tri plechovky fazule. Nachystaj oheň. Až prinesieš drevo, dám ti zápalku. Potom si zohrejeme fazuľu a navečeriame sa.“

Lennie povedal: „Mám rád fazuľu s kečupom.“

„Lenže kečup nemáme. Choď radšej po drevo. A nebav sa dlho. Čochvíľa bude tma.“

Lennie ťažkopádne vstal a zmizol v kroví. George zostal ležať na mieste a tíško si pohvizdoval. Od rieky, tým smerom, kam odišiel Lennie, bolo počuť čľapkanie. George prestal hvízdať a načúval. „Chudák,“ povedal ticho a opäť si začal písať.

O chvíľu sa v kroví ozval praskot, ako sa Lennie vracal. V ruke mal jediný vřbový prútik. George sa posadil. „No tak,“ povedal prudko, „daj mi tú myš!“

Lennie však zahrал majstrovskú nemohru nevinnosti. „Akú myš, George? Ja predsa nemám nijakú myš.“

George natiahol ruku. „Podme. Daj mi ju. Mňa neoklameš.“

Lennie zaváhal, cúvol, potom vrhol divoký pohľad na krovie, akoby uvažoval, či sa nemá zachrániť útekou. George povedal chladne:

„Dáš mi tú myš, alebo ti mám jednu vylepiť?“

„Čo ti mám dať?“

„Bohuprisahám, dobre vieš čo. Chcem tú myš.“

Lennie neochotne siahol do vrecka. Hlas sa mu trocha triasol. „Neviem, prečo si ju nemôžem nechať. Nikomu nepatrí. Neukradol som ju. Našiel som ju, ležala pri ceste.“

Georgeova ruka zostala panovačne vystretá. Lennie sa pomaly priblížil, potom cúvol a opäť sa priblížil ako foxteriér, ktorý nechce pánovi priniesť loptu. George ostro luskol prstami a na tento zvuk mu Lennie vložil myš do ruky.

„Nič zlé som s ňou nerobil, George. Len som ju hladkal.“

George vstal a hodil myš do stmievajúceho krovia tak ďaleko, ako len vládal, potom podišiel k vode a umyl si ruky. „Ty blázon. Myslíš, že som nevidel, aké máš mokré nohy, čo sa si po ňu brodil cez rieku?“ Počul Lennieho mrnčavý plač a obrátil sa. „Fňukáš ako decko? Prekristapána! Chlap ako hora!“ Lennieho pery sa chveli a do očí mu vbehli slzy. „No tak, Lennie!“ George mu položil ruku na plece. „Veď ti ju neberiem preto, lebo ti ju nedožičím. Ale vieš, tá myš už nie je čerstvá, Lennie. A potom, dolámal si ju, ako si ju hladkal. Nájdi si inú, čerstvú, a tú ti potom na chvíľu ponechám.“

Lennie si sadol na zem a zdrvený zvesil hlavu. „Neviem, kde ešte nájdem nejakú inú myš. Pa-